

ปฏิทินจีนโบราณ กับ ปฏิทิน “ปีหนไทย”: หลักฐานชี้แหล่งกำเนิดของคนไทย
Traditional Chinese and Thai Calendars: Evidence of the Thai Ancestral Homeland

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์
Wilaiwan Khanittanan

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอว่า 1) ปฏิทินไทยโบราณ หรือ “ปีหนไทย” พัฒนามาจากปฏิทินจีนโบราณ โดยพิจารณาจากโครงสร้างที่เหมือนกันของปฏิทินทั้งสอง ทั้งปฏิทินจีนโบราณ และ “ปีหนไทย” นับเวลา วนเป็นรอบๆ รอบละ 60 ปีเหมือนกัน และชื่อปีทั้ง 60 ปีก็ได้มาจากการประสมชื่อระหว่างชื่อขององค์ประกอบพื้นฐาน 2 ส่วนเหมือนกัน คือ จาก “ก้านสวรรค์” และ “กิ่งดิน” ในปฏิทินจีน และจาก “แม่ปี” กับ “ลูกปี” ในปฏิทินไทย และเสียงในชื่อปีของปฏิทินทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน 2) ชื่อปีนักษัตรใน “ปีหนไทย” และ ชื่อปีนักษัตรที่คนไทยทั่วไปใช้อยู่ในปัจจุบันแตกต่างกัน ชื่อปีนักษัตรใน “ปีหนไทย” พิจารณาได้ว่ามาจากภาษาจีน แต่ชื่อปีนักษัตรที่คนไทยทั่วไปรู้จักและยังใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นคำภาษาพื้นเมืองที่ใช้แปลชื่อปีนักษัตรมาจากภาษาจีน และภาษาที่ใช้แปลนี้ก็มิใช่ภาษาไทย(ย) ดังคำว่า “ซวด” แปลว่า “หนู” “ระกา” แปลว่า “ไก่” ดูเหมือนว่าชื่อสัตว์เหล่านี้เป็นคำภาษาพื้นเมืองซึ่งคนไทยโบราณใช้แปลชื่อปีมาจากภาษาจีน และคนไทยโบราณได้ยืมคำแปลชื่อสัตว์ 12 ปีนี้มาจากภาษาอื่น หรืออีกนัยหนึ่งก็ คือ คนไทยไม่ได้ยืมหรือแปลชื่อปีนักษัตรมาจากภาษาจีนเองโดยตรง และ บทความนี้เสนอว่า ภาษาที่ใช้แปลชื่อปีนักษัตรจากภาษาจีนนี้ เป็นหลักฐานสำคัญ ที่อาจใช้เป็นหลักฐาน หรือร่องรอย ชี้ว่าบรรพบุรุษของคนไทยเคยอยู่ที่ใดมาก่อน อาทิ ในเวียดนามเหนือ คนเวียดนามและชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มยังใช้คำที่คนไทยเรียกชื่อปีนักษัตรเป็นคำเรียกชื่อสัตว์ในภาษาปัจจุบัน อาทิ “สุนัข” ในภาษาเวียดนามเรียกว่า “จอ” 3) คำที่ใช้นับจำนวน เช่น สาม สี่ ห้า และประเพณีการฉลองตามปฏิทิน 12 เดือน หรือ “ฮัตสิบสอง” ในภาษาอีสาน ก็มีที่มาจากจีนเช่นกัน คำใช้นับ และประเพณีเหล่านี้มาพร้อมกับที่คนไทย(ย)รับปฏิทินจีนโบราณมาใช้

Abstract

This article argues that: 1) the Traditional Thai Calendar or “pii hǒn thay” was derived from the Traditional Chinese sexagenary cycle calendar. 2) Names of the 12 calendar animals in Thai are not native Thai words. Neither are they Chinese words. Loan translation appears to have taken place in languages other than Thai. The borrowing languages are crucial evidence for the homeland of the Thai. 3) The Thai calendrical traditions or hīit-sīp-สัปดาห์ or 12(month) traditions and number words, i.e. one, two, three, were also derived from the traditional Chinese calendar.

Both traditional Thai and traditional Chinese calendars are sexagenary cycle. Both have two basic components – one with 10 members, the other twelve. All of the 60 names of the years are generated by the combinations of the members of both components. The sexagesimal calendar is lunisolar. The sexagesimal cycle is for keeping track of the years. The year is solar and it has 12 lunar months which are numbered in sequence, 1 to 12. Since the lunar months are shorter than the solar months, every two or three years an intercalary month is added, in the same manner that leap year is needed in the Gregorian calendar. For the Thai traditional calendar, the added month is always after the eighth month, following the Buddhist tradition that the added month must always be the same month. For Chinese, the added month can be any month. The number of the intercalary month is the same as that of the preceding regular month. Thus, the Thai traditional calendar has only double eight months while the Chinese, the Vietnamese and others who did not adopt the Buddhist way can have any month as their intercalary month.

As for the traditional Thai calendar or “pii hǒn thay”, all of the 60 names of the years are of foreign origin, i. e. /kàap-cây/, /pèək- sīi/, /taw-sǎn/. The names of the 12 calendar animals in one of the two components of the sexagenary cycle are different from those used in traditional astrology which, in turn, are different from those used in everyday Thai presently, i.e. /chuat/ “rat”, /ra-kaa/ “rooster”, /cɔɔ/ “dog”. The words seem to have been translated from Chinese into other languages. The Thai ancestors appeared to have borrowed these terms from whoever had translated the terms from Chinese. They did not borrow them directly from Chinese. Vietnamese is a good candidate. Presently, all the three words for calendar animals above are still used in everyday Vietnamese.

Ingrained in the traditional Chinese calendar were words for numbers, calendrical festivals and religious activities. Several of the Thai calendrical festivals coincide with those of the Chinese, i.e. the worship of ancestral and other spirits, lantern floating and lantern-flying, long boat racing, lunar New Year celebrations, the making of sticky rice confections wrapped in leaves, and colored sticky rice. Chinese number words, i. e. /sǎam/ “3”, /sīi/ “4”, were borrowed into Thai mainly through the use of the Chinese traditional calendar.

บทนำ

บทความนี้มีจุดประสงค์ 3 ประการ คือ

- 1) เสนอคำอธิบายว่าปฏิทินไทยโบราณที่เรียกกันว่า “ปีหนไทย” นั้น พัฒนามาจากปฏิทินโบราณของจีน
- 2) เสนอว่าคำเรียกชื่อปีนักษัตร – ขวด ฉลู ขาล เกาะ ฯลฯ ซึ่งไม่ใช่เป็นคำมาจากภาษาไทยโบราณ และไม่ใช่เป็นคำมาจากภาษาจีนนั้น สามารถใช้เป็นหลักฐานสำคัญอธิบายถึงแหล่งกำเนิดของคนไทยได้
- 3) เสนอว่าประเพณีสิบสองเดือน หรือ ที่เรียกว่า “ฮีดสิบสอง” นั้นเป็นประเพณีที่คนไทยได้รับมาพร้อมกับปฏิทินจีนโบราณ และผลที่ตามมาจากการใช้ปฏิทินจีนโบราณอีกประการหนึ่ง คือ การยืมคำนับจำนวนจากภาษาจีน เช่น สาม สี่ ห้า หก เจ็ดมาใช้ในภาษาไทยด้วย

สังคมโลกปัจจุบันใช้ปฏิทินตะวันตกเป็นเครื่องมือสำหรับนับหรือบอกเวลาเหมือนกันทั่วโลก รวมถึงจีนซึ่งเคยมีปฏิทินของตนเองใช้มาตั้งแต่เกือบ 4000 ปีที่แล้วด้วย ปฏิทินโบราณของจีนเคยแพร่หลายมากในเอเชีย คนญี่ปุ่น คนเกาหลี คนเวียดนาม และ คนไทยล้วนเคยใช้ปฏิทินโบราณของจีนมาก่อน ทั้งญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนามมีหลักฐานว่าได้รับเอาปฏิทินโบราณของจีนไปใช้ เมื่อประมาณ 1000 ปีที่แล้ว ในช่วงเวลานั้นคนไทยโบราณยังไม่มีที่อยู่เป็นของตนเองที่แน่นอน จึงไม่มีบันทึกว่า คนไทยเริ่มใช้ปฏิทินโบราณที่ เรียกว่า “ปฏิทินปีหน” นี้มาตั้งแต่เมื่อใด และในปัจจุบันแม้คนไทยจะใช้ปฏิทินแบบตะวันตก แต่การใช้ปฏิทินโบราณแบบจีนก็ยังมิได้อยู้อยู่เฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์และขนบธรรมเนียมโบราณ ปฏิทินโบราณของจีนซึ่งเป็นแม่แบบของปฏิทินโบราณในเอเชียในหลายประเทศแตกต่างจากปฏิทินตะวันตกที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันมาก ปฏิทินจีนโบราณแต่เดิมนั้นใช้สำหรับนับวันเท่านั้น ถ้าเทียบกับปฏิทินปัจจุบันปฏิทินจีนสมัยโบราณก็มีอาทิตย์ละ 10 วัน ต่อมาจึงได้พัฒนาระบบการนับวันมาเป็นปฏิทินนับปี และปฏิทินจีนไม่ได้นับปีศักราชที่นับต่อเนื่องกันเป็นเส้นตรงยาวนานเป็นพันๆ ปีอย่างเช่นที่ใช้ในปฏิพุทธศักราช -2553 หรือ ปีคริสตศักราช - 2010 เหมือนในปัจจุบัน แต่จีนโบราณนับเวลา หรือนับปีวนเป็นรอบๆ รอบหนึ่งมี 60 ปี ปีแต่ละปีมีชื่อ ทั้งหมดจึงมี 60 ชื่อ ชื่อปีเหล่านี้ใช้เฉพาะสำหรับการบันทึกเวลา หรืออ้างอิงถึงเวลาในประวัติศาสตร์ ในสมัยโบราณ จีนระบุเวลาหรือปีโดยอ้างอิงชื่อฮ่องเต้หรือจักรพรรดิที่ครองราชย์อยู่ ผสมกับชื่อปี ชื่อใดชื่อหนึ่งใน 60 ชื่อ เช่น “ปี คังสี เหรินหยิน...” ชื่อแรก “คังสี” เป็นพระนามของจักรพรรดิ ส่วน “เหรินหยิน” เป็นชื่อของปีในปฏิทินจีนแบบโบราณ (Sexagenary Cycle, 2010) และปฏิทินโบราณที่นับเป็นรอบรอบละ 60 ปี นี้เอง ที่คนเผ่าพันธุ์ต่างๆ ที่เคยได้รับอิทธิพลด้านการปกครองระบอบเก่าของจีนในสมัยโบราณ ซึ่งรวมถึง ไทย เวียดนาม

เกาหลี ญี่ปุ่น ได้รับไปใช้ทั้งในการบันทึกเวลาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการปกครอง การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และทางโหราศาสตร์

บทความนี้จะแบ่งกล่าวถึงปฏิทินโบราณเป็น 4 หัวข้อใหญ่ คือ ลักษณะและองค์ประกอบของปฏิทินจีนโบราณ ลักษณะและองค์ประกอบของปฏิทินไทยโบราณ ภาษาในปฏิทินไทยโบราณ และ ขนบธรรมเนียมประเพณีในปฏิทินโบราณ เราจะกล่าวถึงลักษณะปฏิทินจีนโบราณก่อน เพื่อที่จะสามารถใช้อ้างอิงได้ว่าปฏิทินไทยโบราณมีลักษณะเหมือนปฏิทินจีนอย่างไร

ปฏิทินจีนโบราณ

ปฏิทินจีนโบราณเป็นปฏิทินสุริยคติ + จันทรคติ ต่างจากปฏิทินทำงานที่เราใช้ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นปฏิทินทางสุริยคติอย่างเดียว ปฏิทินแบบโบราณทั้งของจีนและของไทยเป็นปฏิทินเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชาวนา ผู้นำของสังคมซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับโหราศาสตร์ใช้ปฏิทินสำหรับกำหนดฤกษ์ยามในการทำกิจกรรมด้านเกษตรกรรม และประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ปฏิทินแบบนี้อ้างอิงทั้งระบบจันทรคติและระบบสุริยคติในเวลาเดียวกัน ส่วนที่อ้างอิงทางสุริยคติบอกเกี่ยวกับฤดูกาลซึ่ง 1 รอบนับเป็นเวลาเท่ากับ 1 ปี ส่วนที่อ้างอิงทางจันทรคติบอกเกี่ยวกับช่วงเวลาของดวงจันทร์ ว่าเป็นข้างขึ้น หรือข้างแรม ซึ่ง 1 รอบ นับเป็นเวลาเท่ากับ 1 เดือน และโดยทั่วไป 1 ปี มี 12 เดือน แต่ความยาวของปีและเดือนทางจันทรคติและสุริยคติ แตกต่างกัน 1 ปีทางสุริยคติมีความยาวเฉลี่ย 365.25 วัน คือ บางเดือนมี 30 วัน บางเดือนมี 31 วัน ส่วนปีทางจันทรคติมีความยาว 354 วัน คือ 1 เดือนมี 29.5 วัน ดังนั้นระบบปฏิทินที่อ้างอิงทั้งทางจันทรคติและสุริยคติจึงต้องมีการปรับเพิ่มเติมพิเศษทุก 2 หรือ 3 ปี เพื่อให้เวลาทางจันทรคติและสุริยคติในปฏิทินไม่ต่างกันไปมาก การปรับนี้เป็นไปในทำนองเดียวกันกับที่ปฏิทินสุริยคติทางตะวันตกต้องเพิ่มวัน 1 วัน ในเดือนกุมภาพันธ์ในป้อนิกสุทิน และสำหรับปฏิทินแบบจันทรคติ+สุริยคติ ปีที่มีการเพิ่มเดือนนี้จะมี 13 เดือน สำหรับคนไทย ปีที่มีเดือนเพิ่มนี้ คนไทยเรียกว่าเป็นปีที่มีเดือนแปด 2 แด่/ครึ่ง แด่แรกและแด่หลัง การที่เรียกปีว่ามีเดือนแปด 2 แด่นี้แสดงว่า ปฏิทินของคนไทยกำหนดแน่นอนว่าเดือนที่เพิ่มในปีที่มี 13 เดือนนั้น ต้องเป็นเดือนแปดเท่านั้น ไม่หมุนเวียนเปลี่ยนไปเป็นเดือนอื่นๆ อาทิ เดือนสี่ เดือนห้า เดือนเก้า ในจุดนี้ปฏิทินของไทยต่างไปจากปฏิทินของจีน ซึ่งเดือนที่เพิ่มในปีที่มี 13 เดือนอาจเป็นเดือนใดก็ได้ ปฏิทินไทยมีพัฒนาการด้านการเพิ่มเดือนที่ 13 ของปีต่างไปจากปฏิทินจีน เพราะปฏิทินไทยได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ซึ่งเพิ่มแต่เดือนที่แปดเท่านั้นและไม่หมุนเวียนเปลี่ยนไปเป็นเดือนต่างๆ เหมือนของจีน ในที่นี้จะยังไม่กล่าวถึงพัฒนาการนี้ในรายละเอียดเพราะความจำกัดด้านพื้นที่ แต่จะกล่าวถึงโครงสร้างใหญ่ที่เหมือนกันของปฏิทินทั้งสองเท่านั้น

องค์ประกอบของปฏิทินจีนโบราณ

ปฏิทินจีนโบราณเป็นปฏิทินที่นับเวลาวนเป็นรอบๆ รอบหนึ่งมี 60 ปี แต่ละปีมีชื่อเรียกเฉพาะ ปฏิทินจีนโบราณที่มี 60 ปีนี้ช่วยเราอธิบายได้ว่าคนจีนมีงานฉลองเมื่อมีอายุครบ 60 ปี เพราะมีอายุยืน ได้ใช้ปีในปฏิทินนับอายุจนครบทุกปี

ปฏิทินจีนโบราณมีองค์ประกอบสำคัญสองส่วน ส่วนหนึ่งเรียกว่า ก้านสวรรค์ (tiān kān) มี 10 หน่วย 10 ชื่อ (น่าสังเกตว่า ภาษาจีนและภาษาไทยใช้คำว่า “ก้าน” และ “ที่” ในความหมาย “ดิน” เหมือนกัน) อีกส่วนหนึ่ง เรียกว่า กิ่งโลก (dì zhī) มี 12 หน่วย 12 ชื่อ ดังนี้

ก้านสวรรค์	กิ่งโลก	
เจี๋ย (jiǎ)	จี้ (zǐ)	ขวด
ยี่ (yǐ)	ไฉ่ว (chǒu)	ฉลุ
ปิ่ง (bǐng)	หยิน (yín)	ขาล
ดิง (dīng)	เหม่า (mǎo)	เถาะ
วู่ (wù)	เฉิน (chén)	มะโรง
จี้ (jǐ)	ซือ (sì)	มะเส็ง
เกิง (gēng)	หู่ (wǔ)	มะเมีย
ซิน (xīn)	เว่ (wèi)	มะแม
เหริน (rén)	เชิน (shēn)	วอก
กู่ย (gǔ)	โหย่ว (yǒu)	ระกา
	ซู (xū)	จอ
	ไช่ (xài)	กุน

ชื่อปี 60 ปี ของปฏิทินจีนโบราณได้มาจากการประสมชื่อ ของก้านสวรรค์ เข้ากับ ชื่อของกิ่งโลกตามลำดับในของแต่ละกลุ่มดังชื่อแรกของปีปฏิทิน 60 ปี ได้มาจากการรวมชื่อ ก้านสวรรค์ที่หนึ่งเข้ากับกิ่งโลกที่หนึ่ง ชื่อปีที่สอง มาจากการรวมชื่อ ก้านสวรรค์ที่สอง เข้ากับ กิ่งโลกที่สอง และไล่เรียงไปตามลำดับ และเนื่องจากก้านสวรรค์มี 10 ก้าน กิ่งโลก มี 12 กิ่ง เมื่อถึงชื่อปีที่ 11 ก็ต้องไปเริ่มต้นก้านสวรรค์ที่หนึ่งใหม่ ชื่อปีที่ 11 จึงมาจากการรวมชื่อก้านสวรรค์ที่หนึ่งกับชื่อกิ่งโลกที่ 11 และชื่อปีที่ 13 มาจากการรวมชื่อก้านสวรรค์ที่สาม กับ กิ่งโลกที่ 1 และเมื่อนับวนเรียงชื่อก้านสวรรค์ทุกชื่อให้ได้ประสมกับชื่อด้านกิ่งโลกทุกชื่อ ก็ต้องนับวน ไปถึงปีที่ 60 ก็จะจบที่ก้านสวรรค์ที่ 10 และ กิ่งโลก ที่ 12 ซึ่งจะเป็นการวนไปจนครบรอบที่ 5 ดังนี้ รายละเอียดชื่อปี 60 ปี ดังนี้

ก้านสวรรค์ (tiān kān)	+	กิ่งโลก (dì zhī)	ชื่อปี
1. เจีย (jiǎ)	+	1. จี (zǐ)	> 1. เจียจี (jiǎ zǐ)
2. หยี่ (yǐ)	+	2. โฉ่ว (chǒu)	> 2. หยี่โฉ่ว (yǐ chǒu)
3. บิ่ง (bǐng)	+	3. หยิน (yín)	> 3. บิ่งหยิน (bǐng yín)
4. ดิง (dīng)	+	4. หม่า (mǎo)	> 4. ดิงหม่า (dīng mǎo)
5. วู่ (wù)	+	5. เฉิน (chén)	> 5. วู่เฉิน (wù chén)
6. จี (jǐ)	+	6. ซื่อ (sì)	> 6. จีซื่อ (jǐ sì)
7. เกิง (gēng)	+	7. หู่ (wǔ)	> 7. เกิงหู่ (gēng wǔ)
8. ซิน (xīn)	+	8. เว่ (wèi)	> 8. ซินเว่ (xīn wèi)
9. เหวิน (rén)	+	9. เซิน (shēn)	> 9. เหวินเซิน (rén shēn)
10. กุ้ย (guǐ)	+	10. โหย่ว (yǒu)	> 10. กุ้ยโหย่ว (guǐ yǒu)
1. เจีย (jiǎ)	+	11. ซู (xū)	> 11. เจียซู (jiǎ xū)
2. หยี่ (yǐ)	+	12. ไช่ (xài)	> 12. หยี่ไช่ (yǐ xài)
3. บิ่ง (bǐng)	+	1. จี (zǐ)	> 13. บิ่งจี (bǐng zǐ)
4. ดิง (dīng)	+	2. โฉ่ว (chǒu)	> 14. ดิงโฉ่ว (dīng chǒu)
5. วู่ (wù)	+	3. หยิน (yín)	> 15. วู่หยิน (wù yín)
6. จี (jǐ)	+	4. หม่า (mǎo)	> 16. จีหม่า (jǐ mǎo)
7. เกิง (gēng)	+	5. เฉิน (chén)	> 17. เกิงเฉิน (gēng chén)
8. ซิน (xīn)	+	6. ซื่อ (sì)	> 18. ซินซื่อ (xīn sì)
9. เหวิน (rén)	+	7. หู่ (wǔ)	> 19. เหวินหู่ (rén wǔ)
10. กุ้ย (guǐ)	+	8. เว่ (wèi)	> 20. กุ้ยเว่ (guǐ wèi)
1. เจีย (jiǎ)	+	9. เซิน (shēn)	> 21. เจียเซิน (jiǎ shēn)
2. หยี่ (yǐ)	+	10. โหย่ว (yǒu)	> 22. หยี่โหย่ว (yǐ yǒu)
3. บิ่ง (bǐng)	+	11. ซู (xū)	> 23. บิ่งซู (bǐng xū)
4. ดิง (dīng)	+	12. ไช่ (xài)	> 24. ดิงไช่ (dīng xài)
5. วู่ (wù)	+	1. จี (zǐ)	> 25. วู่จี (wù zǐ)
6. จี (jǐ)	+	2. โฉ่ว (chǒu)	> 26. จีโฉ่ว (jǐ chǒu)
7. เกิง (gēng)	+	3. หยิน (yín)	> 27. เกิงหยิน (gēng yín)
8. ซิน (xīn)	+	4. หม่า (mǎo)	> 28. ซินหม่า (xīn mǎo)
9. เหวิน (rén)	+	5. เฉิน (chén)	> 29. เหวินเฉิน (rén chén)
10. กุ้ย (guǐ)	+	6. ซื่อ (sì)	> 30. กุ้ยซื่อ (guǐ sì)
1. เจีย (jiǎ)	+	7. หู่ (wǔ)	> 31. เจียหู่ (jiǎ wǔ)
2. หยี่ (yǐ)	+	8. เว่ (wèi)	> 32. หยี่เว่ (yǐ wèi)

3. ปิ่ง (bǐng)	+	9. เซิน (shēn)	>	33. ปิ่งเซิน (bǐng shēn)
4. ดิง (dīng)	+	10. โหย่ว (yǒu)	>	34. ดิงโหย่ว (dīng yǒu)
5. วู่ (wù)	+	11. ชู (xū)	>	35. วู่ชู (wù xū)
6. จี้ (jǐ)	+	12. ไส่ (xài)	>	36. จี้ไส่ (jǐ xài)
7. เกิง (gēng)	+	1. จี้ (zǐ)	>	37. เกิงจี้ (gēng zǐ)
8. ซิน (xīn)	+	2. โฉ่ว (chǒu)	>	38. ซินโฉ่ว (xīn chǒu)
9. เหวิน (rén)	+	3. หยิ่น (yín)	>	39. เหวินหยิ่น (rén yín)
10. กุ้ย (guǐ)	+	4. เหมา (mao)	>	40. กุ้ยเหมา (guǐ mǎo)
1. เจี้ย (jiǎ)	+	5. เฉิน (chén)	>	41. เจี้ยเฉิน (jiǎ chén)
2. หยี้ (yǐ)	+	6. ซื่อ (sì)	>	42. หยี้ซื่อ (yǐ sì)
3. ปิ่ง (bǐng)	+	7. หวู่ (wǔ)	>	43. ปิ่งหวู่ (bǐng wǔ)
4. ดิง (dīng)	+	8. เว่ (wèi)	>	44. ดิงเว่ (dīng wèi)
5. วู่ (wù)	+	9. เซิน (shēn)	>	45. วู่เซิน (wù shēn)
6. จี้ (jǐ)	+	10. โหย่ว (yǒu)	>	46. จี้โหย่ว (jǐ yǒu)
7. เกิง (gēng)	+	11. ชู (xū)	>	47. เกิงชู (gēng xū)
8. ซิน (xīn)	+	12. ไส่ (xài)	>	48. ซินไส่ (xīn xài)
9. เหวิน (rén)	+	1. จี้ (zǐ)	>	49. เหวินจี้ (rén zǐ)
10. กุ้ย (guǐ)	+	2. โฉ่ว (chǒu)	>	50. กุ้ยโฉ่ว (guǐ chǒu)
1. เจี้ย (jiǎ)	+	3. หยิ่น (yín)	>	51. เจี้ยหยิ่น (jiǎ yín)
2. หยี้ (yǐ)	+	4. เหมา (mao)	>	52. หยี้เหมา (yǐ mǎo)
3. ปิ่ง (bǐng)	+	5. เฉิน (chén)	>	53. ปิ่งเฉิน (bǐng chén)
4. ดิง (dīng)	+	6. ซื่อ (sì)	>	54. ดิงซื่อ (dīng sì)
5. วู่ (wù)	+	7. หวู่ (wǔ)	>	55. วู่หวู่ (wù wǔ)
6. จี้ (jǐ)	+	8. เว่ (wèi)	>	56. จี้เว่ (jǐ wèi)
7. เกิง (gēng)	+	9. เซิน (shēn)	>	57. เกิงเซิน (gēng shēn)
8. ซิน (xīn)	+	10. โหย่ว (yǒu)	>	58. ซินโหย่ว (xīn yǒu)
9. เหวิน (rén)	+	11. ชู (xū)	>	59. เหวินชู (rén xū)
10. กุ้ย (guǐ)	+	12. ไส่ (xài)	>	60. กุ้ยไส่ (guǐ xài)

ภาษาที่ใช้เรียกชื่อปีเหล่านี้เป็นภาษาจีนโบราณ (ประมาณ 4000 ปี) ในปัจจุบันคำเหล่านี้ได้พัฒนาเสียงแตกต่างกันไปตามแต่ละถิ่น บางถิ่นอาจจะเปลี่ยนแปลงคำบางคำไปด้วยการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้คนธรรมดาทั่วไป มักไม่รู้จักรูปเขียนโบราณ และถ้าเคยเห็นหรือรู้จักคำก็จะรู้จักในฐานะเป็นชื่อเฉพาะเท่านั้น เป็นต้นว่า รู้จักว่า “เจี้ยจี้” (jiǎ zǐ) เป็นชื่อของปีที่ 1 ของ

ปฏิทิน 60 ปี และ ตีความคำว่า “เจีย” (jia) ว่าหมายถึง “ที่หนึ่ง” และคำว่า “จี” (zǐ) เป็นชื่อของช่วงเวลาระหว่าง 11 – 1 นาฬิกาตอนกลางคืน เวลานี้เรียกว่า “ยามหนู” “จี” (zǐ) จึงหมายถึง “หนู” ซึ่งเป็นคำที่ต่างจากคำว่า “หนู” ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ชื่อด้าน “ก้านสวรรค์” 10 ชื่อ ทั้งหมดมีความหมายว่า “ที่หนึ่ง” เรียงไปถึง “ที่สิบ”¹ ตามลำดับ และ ด้าน “กึ่งดิน/โลก” 12 ชื่อ หมายถึงสัตว์ 12 ชนิด ที่คนจีนใช้เรียกชื่อปีนักษัตร² อันประกอบด้วย หนู วัว เสือ กระต่าย งูใหญ่ งูเล็ก ม้า แพะ ลิง ไก่ หมา และหมู

คำเหล่านี้จัดเป็นคำโบราณ คำภาษาจีนในปัจจุบันที่หมายถึง “ที่หนึ่ง” เรียงไปถึง “ที่สิบ” และชื่อปีนักษัตรอันประกอบด้วย หนู วัว เสือ กระต่าย งูใหญ่ งูเล็ก ม้า แพะ ลิง ไก่ หมา และหมู ในปัจจุบันใช้คำอื่นที่ต่างไป การเปลี่ยนแปลงในด้าน “กึ่งดิน/โลก” เป็นข้อมูลยืนยันว่าจีนเริ่มมีหน่วยการนับเวลาเป็นชั่วโมง (และเป็นวัน) มาก่อนที่จะนำการนับแบบนี้มาดัดแปลงเป็นการนับปีแบบวนเป็นรอบ ๆ

ตัวอย่างคำที่ใช้เรียกชื่อปีนักษัตร 12 ปี เป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว กับภาษาจีนกลาง (Mandarin) อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อเทียบกับคำโบราณแสดงให้เห็นว่า การออกเสียงเรียกชื่อปีเหล่านี้ได้พัฒนาแตกต่างกันไปตามถิ่นต่าง ๆ คำส่วนใหญ่ต่างกันมากจนไม่น่าจะอธิบายได้ว่าพัฒนามาจากคำเดียวกัน แต่บางคำก็เห็นได้ว่าพัฒนามาจากคำโบราณเดียวกัน เช่น คำว่า หนู งูเล็ก แต่ในภาพรวมแล้ว ภาษาสมัยปัจจุบัน คือ ภาษาแต้จิ๋ว และภาษาจีนกลาง มีความคล้ายคลึงกันเองมากกว่าคล้ายคลึงภาษาโบราณ

ปี	ภาษาแต้จิ๋ว	ภาษาจีนกลาง	ภาษาจีนโบราณ ในชื่อกึ่งโลก (dì zhī)
หนู	ชื่อ chî	สู sù	จี (zǐ)
วัว	กู่ gú	หนิว niú	โจ่ว (chou)
เสือ	โฮ่ว hoù	หู่ hǔ	หยิน (yín)
กระต่าย	โถ้ว thoù	ทู่ thù	เหม่า (maǒ)
งูใหญ่	เล้ง léng	หลง lóng	เฉิน (chén)
งูเล็ก	จิว cuó	ฉือ chǐ	ซือ (sì)
ม้า	แม๊ bē	หม่า ma	หวู่ (wǔ)
แพะ	เอี้ย ʔié	หยาง yáng	เว่ (wēi)
ลิง	เก้า káu	โห้ว hoǔ	เชิน (shēn)
ไก่	โกย koy	จี ji	โหย่ว (yǒu)
หมา	เก้า káu	โก้ว kòu	ซู่ (xū)
หมู	ตือ tì	จู cu	ไซ (xài)

องค์ประกอบของปฏิทินไท(ย)โบราณ

(ในรายงานนี้ และในวงการไทศึกษาทั่วไป คำว่า “ไท” ใช้หมายถึงกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไททุกกลุ่ม คือ ทั้งคนที่อยู่ในประเทศไทยและในประเทศอื่นๆ อาทิ จีน เวียดนาม ลาว เมียนมาร์ ฯลฯ ส่วน “ไทย” หมายถึง “คนพูดภาษาตระกูลไท” ที่มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเท่านั้น และเมื่ออ้างอิงถึงภาษา “ไท” หมายถึงภาษาตระกูลไททั้งตระกูลที่คนไทใช้พูดอยู่ทั้งในและนอกประเทศไทย และ “ไทย” หมายถึงภาษาไทยที่ใช้พูดในประเทศไทยเท่านั้น)

“คนพูดภาษาตระกูลไท” คงจะได้ใช้ปฏิทินไทยโบราณ หรือ ปฏิทิน “ปีหนไทย” มาตั้งแต่สมัยโบราณ ตั้งแต่คนไทยยังรวมกันอยู่เป็นชนกลุ่มเดียวกัน ก่อนที่จะอพยพ แยกย้ายจากกันไปตามถิ่นฐานต่างๆ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้คนไทกลุ่มต่างๆ เช่นไทเมาในอาณาจักรมาไทอาหมในอาณาจักรอาหม ไทขาว ฯลฯ มีปฏิทินไทโบราณที่นับวนเป็นรอบรอบละ 60 ปีใช้เหมือนกันทุกกลุ่ม และแม้คนไทหลายกลุ่มจะไม่เคยติดต่อกันมาเป็นเวลานานนับได้หลายร้อยปีหรือเป็นพันปีแล้วก็ตาม แต่วิธีการนับปีและการเรียกชื่อปีในปฏิทิน 60 ปีก็ยังคงเหมือนกันในโครงสร้างใหญ่ มีชื่อปีที่ออกเสียงใกล้เคียงกันมาก มีเพียงชื่อของบางปีเท่านั้นที่พัฒนาเสียงต่างกันไปบ้างเล็กน้อย ซึ่งเป็นความแตกต่างในรายละเอียดปลีกย่อย

พงศาวดารไทย และ จารึกไทย บันทึกเวลาโดยใช้ปฏิทินที่นับปีวนเป็นรอบ รอบละ 60 ปี ที่คนไทยเรียกว่า “ปีหนไทย” ระบบของปีหนไทยมีโครงสร้างและวิธีการตั้งชื่อปีเหมือนของปฏิทินจีนโบราณทุกประการ กล่าวคือ “ปีหนไทย” มีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วนเหมือนกับจีนส่วนแรกเรียกว่า “แม่มี้อ” หรือ “แม่ปี” มี 10 ชื่อเท่ากับ “ก้านสวรรค์” ของจีน คือ

1. กาบ 2. ดับ/รับ 3. รวย 4. เมิง 5. เป็ก
6. กัด 7. กต 8. รวง 9. เต่า 10. กา

องค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งเรียกว่า “ลูกมี้อ” หรือ “ลูกปี” ประกอบขึ้นด้วยชื่อปีนักษัตร 12 ปี เช่น เดียวกันกับ “กั๋งดิน” ของจีน คือ

1. ใจ 2. เป้า 3. ยี่ 4. เหม้า 5. สี 6. ไล่
7. สะง้า 8. มด 9. สัน 10. เจ้า/เฮ้า 11. เล็ด 12. ไล่/ไค้

และชื่อปี 60 ปี ก็มาจากการประสมชื่อของแม่ปีทุกชื่อกับชื่อลูกปีทุกชื่อ ซึ่งต้องวนจนครบ 5 รอบ จึงจะประสมกันได้ครบทุกชื่อในทำนองเดียวกับของปฏิทินจีนดังนี้

แม่ปี		ลูกปี		ชื่อปีหนไทย	
1	กาบ +	1	ใจ >	กาบใจ	1
2	ดับ +	2	เป้า >	ดับเป้า	2

3	ร่าย	+	3	ยี่	>	ร่ายยี่	3
4	เมิง	+	4	เหม้า	>	เมิงเหม้า	4
5	เปิก	+	5	สี่	>	เปิกสี่	5
6	กัด	+	6	ไล่	>	กัดไล่	6
7	กด	+	7	สะง้า	>	กดสะง้า	7
8	รวง	+	8	มด	>	รวงมด	8
9	เต่า	+	9	สัน	>	เต่าสัน	9
10	กา	+	10	เร้า	>	กาเร้า	10
1	กาน	+	11	เส็ด	>	กานเส็ด	11
2	ดับ	+	12	ไก	>	ดับไก	12
3	ร่าย	+	1	ไจ้	>	ร่ายไจ้	13
4	เมิง	+	2	เป้า	>	เมิงเป้า	14
5	เปิก	+	3	ยี่	>	เปิกยี่	15
6	กัด	+	4	เหม้า	>	กัดเหม้า	16
7	กด	+	5	สี่	>	กดสี่	17
8	รวง	+	6	ไล่	>	รวงไล่	18
9	เต่า	+	7	สะง้า	>	เต่าสะง้า	19
10	กา	+	8	มด	>	กามด	20
1	กาน	+	9	สัน	>	กานสัน	21
2	ดับ	+	10	เร้า	>	ดับเร้า	22
3	ร่าย	+	11	เส็ด	>	ร่ายเส็ด	23
4	เมิง	+	12	ไก	>	เมิงไก	24
5	เปิก	+	1	ไจ้	>	เปิกไจ้	25
6	กัด	+	2	เป้า	>	กัดเป้า	26
7	กด	+	3	ยี่	>	กดยี่	27
8	รวง	+	4	เหม้า	>	รวงเหม้า	28
9	เต่า	+	5	สี่	>	เต่าสี่	29
10	กา	+	6	ไล่	>	กาไล่	30
1	กาน	+	7	สะง้า	>	กานสะง้า	31
2	ดับ	+	8	มด	>	ดับมด	32
3	ร่าย	+	9	สัน	>	ร่ายสัน	33
4	เมิง	+	10	เร้า	>	เมิงเร้า	34
5	เปิก	+	11	เส็ด	>	เปิกเส็ด	35

6	กั๊ด	+	12	ไก้	>	กั๊ดไก้	36
7	กด	+	1	ไจ้	>	กดไจ้	37
8	รวง	+	2	เป้า	>	รวงเป้า	38
9	เต้า	+	3	ยี้	>	เต้ายี้	39
10	กา	+	4	เหม้า	>	กาเหม้า	40
1	กาบ	+	5	สี	>	กาบสี	41
2	ดັบ	+	6	ไล่	>	ดັบไล่	42
3	รวาย	+	7	สะง้า	>	สะง้า	43
4	เมิง	+	8	มด	>	มด	44
5	เปีก	+	9	สัน	>	เปีกสัน	45
6	กั๊ด	+	10	เร้า	>	กั๊ดเร้า	46
7	กด	+	11	เส็ด	>	กดเส็ด	47
8	รวง	+	12	ไก้	>	รวงไก้	48
9	เต้า	+	1	ไจ้	>	เต้าไจ้	49
10	กา	+	2	เป้า	>	กาเป้า	50
1	กาบ	+	3	ยี้	>	กาบยี้	51
2	ดັบ	+	4	เหม้า	>	ดັบเหม้า	52
3	รวาย	+	5	สี	>	รวายสี	53
4	เมิง	+	6	ไล่	>	เมิงไล่	54
5	เปีก	+	7	สะง้า	>	เปีกสะง้า	55
6	กั๊ด	+	8	มด	>	กั๊ดมด	56
7	กด	+	9	สัน	>	กดสัน	57
8	รวง	+	10	เร้า	>	รวงเร้า	58
9	เต้า	+	11	เส็ด	>	เต้าเส็ด	59
10	กา	+	12	ไก้	>	กาไก้	60

โครงสร้างพื้นฐานของ “ปีหนไทย” เหมือนกับโครงสร้างพื้นฐานของปฏิทินจีนโบราณทุกประการ กล่าวคือ รอบปีใหญ่มี 60 ปี ซึ่งมาจากการประสมชื่อของปีรอบเล็ก 2 รอบ เข้าด้วยกัน

คนไทยอาหม ซึ่งเคยปกครองอาณาจักรไท (อยู่ในอัสสัม อินเดีย ในปัจจุบัน) อยู่ในช่วงยุคเดียวกับอาณาจักรสุโขทัย และคนไทยในรัฐอัสสัมในอินเดียในปัจจุบันหลายกลุ่ม อาทิ คนไทคำตี้ ไอดอน พาเก (รายละเอียดดู Diller 1992a) ก็ใช้ปฏิทินแบบนับวนเป็นรอบ 60 ปี ที่มีชื่อปี และโครงสร้างการตั้งชื่อแบบเดียวกันนี้ และคนไทยอาหมใช้ชื่อปีเหล่านี้เขียนอ้างอิงเวลาในพงศาวดารไทอาหม (Barua, 1985) และในงานโหราศาสตร์ ในงานศึกษาพิธีกรรมการสะเดาะ

เคราะห์ของคนไทอาหม เรื่อง Tai Ahom and the Stars โดย Bas Terwiel และ เรณู วิชาศิลป์ (1993) ได้กล่าวถึงปฏิทินไทโบราณ และเรียกชื่อปี ส่วนที่เป็นปีนักษัตรของคนไทอาหมไว้ว่า “ปีหั่น” ซึ่งไม่มีความหมายที่สามารถอธิบายให้เกี่ยวข้องกับปฏิทินที่คนไทย(ย)ใช้อยู่ได้ แต่ถ้าเรา “อ่าน” คำนี้เป็น “ปีฮั่น / ปีหัน” ซึ่งหมายถึง “จีน” เราก็จะได้ชื่อปฏิทินซึ่งบอกถึงที่มาของปฏิทิน โดยตรงตามที่คนโบราณระบุไว้ในชื่อ แต่เพราะความจำกัดของภาษาเขียนโบราณที่ไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์ทำให้คนไทยปัจจุบันอ่านออกเสียงต่างไป

เมื่อเปรียบเทียบชื่อปีจีนโบราณกับชื่อปีคนไทย ก็พอจะเห็นเค้าได้บ้างว่าชื่อเหล่านี้พัฒนามาจากชื่อจีน เมื่อดูจากเสียงพยัญชนะต้นของชื่อปีแต่ละปีจะเห็นว่าเสียงเหมือนกันหรือเทียบเสียงกันได้กับชื่อปีในภาษาจีนโบราณ (ในภาษาจีนเสียง “ก”/k/ มักกลายเป็นเสียง “จ”/c/ หน้าสระหน้า) และบางคำก็เหมือนกันทั้งคำ เช่น ชื่อกิ่งดิน “เหม้า” หรือ ปีกระต่าย ญี่ปุ่น เกาหลี และเวียดนามก็รับปฏิทินจีนแบบรอบ 60 ปีนี้ไปใช้เช่นเดียวกัน (Sexagenary Cycle, 2010) และถ้านำชื่อปีโบราณของ 3 ภาษานี้มาเทียบกับของภาษาไทย และภาษาจีน ก็จะพบว่าชื่อปีในภาษาเหล่านี้ใกล้เคียงกันเองมากกว่าใกล้เคียงกับภาษาจีนโบราณ ในทำนองเดียวกันกับที่ชื่อปีในภาษาแต่จ้วงกับภาษาจีนกลางใกล้เคียงกันเองมากกว่าใกล้เคียงกับภาษาจีนโบราณ

ชื่อปีโบราณในภาษาไทยและภาษาจีน

ไทย	จีน
แม่วปี	ก้านสวรรค์
กาบ	เจี๋ย (jiǎ)
ด๊ับ	ยี่ (yǐ)
รวาย	บิ่ง (bǐng)
เมิง	ดิง (dīng)
เป็ก	วู่ (wù)
กัด	จี (jī)
กต	เกิง (gēng)
รวง	ซิน (xīn)
เต้า	เหริน (rén)
กา	กู่ย (gūy)
ลูกปี	กิ่งดิน/โลก
ไจ้	จี (zǐ)
เป้า	โจ้ว (chǒu)
ยี่	หยิน (yín)
เหม้า	เหม้า (mǎo)

สี่	เฉิน (chén)
ใส่	ซื่อ (sì)
สะง่า	หวู่ (wǔ)
มด	เว่ (wèi)
สั้น	เชิน (shēn)
เร้า	โหย่ว (yǒu)
เส็ด	ซู่ (xū) เส็ด
ไก	ไซ่ (xài)

ก้านสวรรค์	กิ่งโลก	
เจี่ย (jiǎ)	จี (zǐ)	ชาด
ยี่ (yǐ)	โฉ่ว (chǒu)	ฉลุ
ปิ่ง (bǐng)	หยิน (yín)	ขาล
ดิง (dīng)	เหม่า (mǎo)	เกาะ
วู่ (wù)	เฉิน (chén)	มะโรง
จี (jǐ)	ซื่อ (sì)	มะเส็ง
เกิง (gēng)	หวู่ (wǔ)	มะเมี่ยง
ซิน (xīn)	เว่ (wèi)	มะแม
เหริน (rén)	เชิน (shēn)	วอก
กู่ย (guǐ)	โหย่ว (yǒu)	ระกา
	ซู่ (xū)	จอ
	ไซ่ (xài)	กุน

เราอาจสรุปได้ในจุดนี้ว่าปฏิทินไทยโบราณเมืองศักราชประกอบเหมือนปฏิทินจีนโบราณทุกประการ ประการแรกปฏิทินโบราณทั้งสองเป็นปฏิทินที่นับวนเป็นรอบ และรอบหนึ่งมี 60 ปี เท่ากัน ประการที่สองปฏิทินประกอบขึ้นด้วยระบบย่อย 2 ระบบ ระบบหนึ่งมีสมาชิก 10 หน่วย อีกระบบหนึ่งมี 12 หน่วย เหมือนกัน และชื่อปีทั้ง 60 ปี ได้มาจากการประสมชื่อของสมาชิกของ 2 ระบบย่อยนี้เหมือนกัน และแม้เวลาจะผ่านมานานมากแล้วแต่ชื่อในปฏิทินไทยโบราณก็ยังมีเค้าภาษาจีนโบราณให้เห็นอยู่

ภาษาในปฏิทินไทยโบราณ

คนไทยโบราณคงไม่ต้องใช้ปฏิทินในชีวิตประจำวันมากเท่ากับคนในสมัยปัจจุบันเพราะชีวิตของคนโบราณเรียบง่ายกว่ามาก อย่างน้อยคนไทยโบราณในหมู่บ้านเดียวกันก็มีอาชีพเหมือนกัน คือ ทุกคนเป็นชาวนา กิจกรรมในชีวิตของคนในหมู่บ้านเดียวกันจึงคล้ายคลึงกัน ไม่จำเป็นว่า จะเป็นการทำนา หรือ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งคนในหมู่บ้านเดียวกันมักจะร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน ชาวนาในสมัยโบราณทั่วไปไม่มีปฏิทินไว้ใช้ดู และผู้ที่ใช้ปฏิทินคงต้องเป็นปราชญ์ หรือครูผู้รู้ของหมู่บ้าน เพราะต้องอ่านเขียนหนังสือได้จึงจะสามารถใช้ปฏิทินได้ มีหลักฐานการใช้ปฏิทินโบราณแบบนับเวลาวนเป็นรอบ 60 ปี หรือปีนไทยในพงศาวดาร และในการบันทึกประวัติศาสตร์เท่านั้น ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของคนทั่วไป แสดงว่าปฏิทิน 60 ปีมีที่ใช้จำกัดเฉพาะวงการและมีผู้ใช้จำกัดมาก แต่การใช้ชื่อสัตว์ 12 ชนิดบอกปีเกิดและนับอายุแพร่หลายในหมู่คนธรรมดาทั่วไป ชื่อลูก “ลูกมือ” หรือ “ลูกปี” เทียบกับชื่อปีนักษัตรปัจจุบันได้ดังนี้

ชื่อปีโบราณ/ชื่อลูกปี	สัตว์	ชื่อปีที่ใช้ในปัจจุบัน/ชื่อปีนักษัตร
จ้	หนู	ชวด
เป่า	วัว	ฉลู
ยี่	เสือ	ขาล
เหม้า	กระต่าย	เถาะ
สี่	งูใหญ่	มะโรง
ไล่	งูเล็ก	มะเส็ง
สะง่า	ม้า	มะเมีย
มด	แพะ	มะแม
ลัน	ลิง	วอก
เร้า/เฮ้า	ไก่	ระกา
เส็ด	สุนัข/หมา	จอ
ไก/ไค้	หมู	กุน

ข้อมูลชื่อปีที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ 12 ชนิดในปีนักษัตรเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญมากในแง่ของประวัติความเป็นมาของคนไทย(ย) กล่าวคือ ชื่อปีนักษัตรที่คนไทยปัจจุบันใช้อยู่ไม่ใช่ชื่อที่เป็นคำไทย ไม่ใช่ทั้งคำภาษาไทยปัจจุบันและไม่ใช่ทั้งภาษาไทยโบราณ เราใช้เป็นคำสำหรับเรียกชื่อปีนักษัตรเท่านั้น และเราไม่ใช่คำเหล่านี้เรียกชื่อสัตว์ในภาษาปัจจุบัน และคนในปัจจุบันที่ใช้ชื่อปีนักษัตรก็ต้องเรียนรู้ความหมายของทุกคำ ว่า

“ซวด”	หมายถึง	“หนู”	“ฉลุ”	หมายถึง	“วัว”
“ขาล”	หมายถึง	“เสือ”	“เกาะ”	หมายถึง	“กระต่าย”
“มะโรง”	หมายถึง	“งูใหญ่”	“มะเส็ง”	หมายถึง	“งูเล็ก”
“มะเมีย”	หมายถึง	“ม้า”	“มะแม”	หมายถึง	“เพะ”
“วอก”	หมายถึง	“ลิง”	“ระกา”	หมายถึง	“ไก่”
“จอ”	หมายถึง	“หมา”	“กุน”	หมายถึง	“หมู”

ข้อมูลชื่อปีนี้มีปริศนาให้เราต้องหาคำตอบหลายประการ เป็นต้นว่า เหตุใดคนไทยจึงเรียกชื่อปีนักษัตรเป็นคำจากภาษาอื่น? - ทำไมไม่ใช้คำไทยเรียกชื่อสัตว์ 12 ชนิดนี้- เราอาจจะพยายามให้คำตอบในเบื้องต้นได้ว่าเราใช้ชื่อปีนักษัตรเฉพาะเมื่อเราเกี่ยวข้องกับเรื่องโหราศาสตร์ หรือกับเรื่องขนบธรรมเนียมเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อเราต้องอ้างอิงถึงเวลาเกิดของบุคคล หรือ คำนวณเวลาเพื่อทำนายอนาคตของบุคคล เป็นไปได้ว่าในสมัยโบราณเราอ้างอิงตำราโหราศาสตร์ที่เขียนเป็นภาษาอื่น และในศิลาจารึกหลักที่ 1 หรือ จารึกพ่อขุนรามคำแหงก็อ้างอิงถึงเวลาโดยใช้ชื่อปีนักษัตรเหมือนกับที่คนไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน ดังในศิลาจารึกหลักที่ 1

(ด้านที่ 3)

..... ๑๒๑๔ สก ปีมโรง พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองศรีสุทโชนาโลสุโขไทยปลูกไม้ตานนี้

.....

(ด้านที่ 4)

.....๑๒๐๔ สกปีมะแม พ่อขุนรามคำแหงใคร่ใจในใจ แลใส่ลายสือไทนี้ ใส่ลายสือไทนี้จึงมี

การที่ศิลาจารึกหลักที่ 1 อ้างถึงเวลาโดยใช้ชื่อปีนักษัตรย่อมแสดงว่าคนไทยใช้ชื่อปีเหล่านี้มานานแล้ว อย่างน้อยก็เป็นเวลากว่า 700 ปี ตามอายุของศิลาจารึกหลักที่ 1 จำนวนานพื้นเมือง หรือพงศาวดารของภาคเหนือ เช่น พื้นเมืองเชียงใหม่มักอ้างชื่อปีไทหน เช่น ปีกาบสัน ปีรวงไล่ พงศาวดารใช้ชื่อทั้งปีหนและปีนักษัตร เช่น “ปีหนไทย กาบสัน เขมรว่าปีวอก...” ถ้าพิจารณาตามเอกสารโบราณชิ้นหลังสุดนี้ที่อ้างอิงถึงเวลาเป็นสองภาษา เราก็อาจตีความว่า ผู้เขียนอ้างว่าชื่อปีนักษัตรเป็นการเรียกชื่อแบบเขมร หรือเขมรเป็นเจ้าของการเรียกชื่อปีแบบ “ซวด ฉลุ ขาล...” มาแต่เดิม และคนไทยมารับการเรียกชื่อปีนักษัตรไปจากคนเขมร ซึ่งดูจะมีความเป็นไปได้มากเพราะคนไทยกับคนเขมรเรียกชื่อปีนักษัตรเหมือนกันทุกปี แต่เรากียังคงมีคำถามเรื่องภาษาที่ใช้เป็นชื่อปีเหมือนเดิม คือ เขมรก็เหมือนกับไทยตรงที่ไม่ได้ใช้คำในภาษาปัจจุบันเรียกชื่อสัตว์ในป็นักษัตร คนเขมรไม่เรียก “สุนัข” ว่า “จอ” และไม่เรียก “หนู” ว่า “ซวด” ไม่เรียก “ไก่” ว่า “ระกา” ฯลฯ ในภาษาปัจจุบัน และมีคำภาษาเขมรที่ใช้เรียกชื่อสัตว์ในป็นักษัตรที่ยังใช้อยู่ในภาษาปัจจุบันเพียงคำเดียว คือ คำว่า “ขาล” หรือ “เสือ” ที่เราสามารถสรุปได้ในจุดนี้ก็คือ คำเรียกชื่อปีนักษัตรไม่ใช่คำภาษาไทย (ย) และไม่ใช่คำภาษาเขมรมาแต่ดั้งเดิม ทั้งไทยและ

เขมรคงจะได้รับทอดมาจากผู้อื่นที่ได้แปลชื่อปีจากภาษาจีนออกมาเป็นคำเรียกชื่อสัตว์ในภาษาของตนเองแล้ว คำเรียกชื่อปีนักษัตรในภาษาไทย (ซึ่งเหมือนกับของเขมร) มีลักษณะของการผสมปนของหลายภาษา ทั้งภาษาที่ใช้คำพยางค์เดียว เช่น ชวด เถาะ วอก จอ กุน และภาษาที่ใช้หลายพยางค์ เช่น ฉลู มะโรง มะเส็ง มะเมีย มะแม ซึ่งเป็นไปได้ว่าได้มีการพัฒนาการเรียกชื่อปีนักษัตรมาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด อาจจะมีการยืมกันต่อหลายทอด ทำให้มีคำจากหลายภาษา และอาจมีการใช้ภาษาของผู้ยืมแปลและเปลี่ยนชื่อปีนักษัตรเป็นภาษาพื้นเมืองเพิ่มเติมในแต่ละช่วงของการยืมก็ได้ สำหรับ “ชื่อปีนักษัตร” ที่คนไทยยังใช้กันอยู่ในปัจจุบันการยืมในขั้นท้ายสุดสุดน่าจะอยู่ที่ระหว่างเขมรกับไทย เพราะคนไทยเรียกชื่อปีนักษัตรเหมือนกับเขมรทุกประการดังได้กล่าวแล้ว ในการยืมครั้งสุดท้ายนี้ไทยอาจเป็นฝ่ายยืมจากเขมรหรือเขมรเป็นฝ่ายยืมจากไทยก็ได้ เพราะทั้งไทยและเขมรไม่ใช้ชื่อสัตว์ในป็นักษัตรในภาษาปัจจุบันทั้งคู่ เราจึงต้องศึกษาหาคำตอบเรื่องนี้ในรายละเอียดต่อไป และในประเด็นนี้เรามีข้อมูลจากภาษาขมุในประเทศลาว ซึ่งเป็นภาษาในตระกูลเขมรว่าใช้คำเรียกชื่อแมปีและลูกปีในปฏิทินรอบ 60 ปีเหมือนกับชื่อแมปีและลูกปีใน “ปีนไทย” ทุกประการด้วย (ดำรง ทายานิน พ.ศ. 2548 หน้า 96-97) ความเหมือนกันนี้ทำให้เราต้องย้อนกลับไปสู่ช่วงเวลาในสมัยโบราณที่บรรพบุรุษของคนไทยและบรรพบุรุษของคนขมุเคยอยู่ใกล้ชิดกัน เวียดนามเหนือในปัจจุบันเป็นดินแดนที่อยู่ของคนหลายเผ่าพันธุ์ที่ได้รับอิทธิพลโบราณจากจีนมากมายหลายประการ รวมถึงการใช้ปฏิทินจีนโบราณด้วย มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าจีนเคยปกครองคนเผ่าพันธุ์ต่างๆ ในย่านเวียดนามเหนือเป็นเวลานานเกือบพันปี (Taylor, 1983) จีนคงจะได้นำปฏิทินโบราณไปใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการปกครองคนเหล่านั้น เพราะในสมัยโบราณปฏิทินคือ หมายกำหนดการสำหรับคนในสังคมเดียวกันที่จะกระทำกิจกรรมทางศาสนาและสังคมร่วมกัน เวียดนามเหนือน่าจะเป็นแหล่งที่บรรพบุรุษของคนไทย บรรพบุรุษของคนขมุและบรรพบุรุษของคนหลายเผ่าพันธุ์เคยอยู่ร่วมกันมากที่สุด เพราะในปัจจุบันนี้ก็ยังมีคนเผ่าพันธุ์ต่างๆ มากกว่า 50 กลุ่มอยู่ที่นั่น และทุกกลุ่มใช้ปฏิทินที่มาจากจีนโบราณเหมือนกันแม้ถ้อยคำและชื่อปีอาจจะแตกต่างกันไปตามแต่ละภาษาเพราะมีการใช้ภาษาพื้นเมืองของกลุ่มแปลชื่อสัตว์จากภาษาจีน แต่โครงสร้างใหญ่ของปฏิทินของทุกกลุ่มเหมือนกัน และยังมีร่องรอย หรือเค้าของภาษาจีนโบราณอยู่ และเฉพาะเรื่องชื่อปีนักษัตร ในยานดังกล่าวนี้มีภาษาที่ใช้คำเรียกชื่อสัตว์ในภาษาปัจจุบัน เหมือนคำ ที่ภาษาไทยใช้เรียกชื่อปีนักษัตร เช่น ภาษาเวียดนามปัจจุบันเรียก “หนู” ว่า “ชวด/จวด” เรียก “ไก่” ว่า “กา” เรียก “หมา” ว่า “จอ” เรียก “มังกร/งูใหญ่” ว่า “โรง” คนไทยโบราณน่าจะได้อ่านชื่อปีนักษัตรตามคนหมู่ใหญ่ หรือตามคนที่มีสถานภาพทางสังคมที่เหนือกว่าคนไทยในสมัยนั้น เรื่องนี้น่าจะต้องศึกษาค้นคว้ากันให้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจน

มีความเป็นไปได้ประการหนึ่งว่าไทย ขมุ และชนเผ่าอื่นๆ บางเผ่าเคยใช้คำเรียกชื่อปีในปฏิทินโบราณเหมือนกันทั้งชื่อปีนไทยและชื่อปีนักษัตรที่แปลแล้วจากภาษาจีน ตั้งแต่สมัยโบราณ และต่อมาคนโบราณเหล่านี้ได้อพยพลงมาในย่านที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันและได้

ร่วมอยู่ในสังคมเดียวกับเขมร ต่อมาคนเขมรได้ใช้ภาษาเขมรแปลชื่อปีเสือว่า “ซาล” ภายหลังเมื่อได้เกิดการกลายกลืนทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรมระหว่างคนเขมรและคนไทย และเมื่อคนเขมรเหล่านี้ย้ายภาษาจากภาษาเขมรพูดภาษาไทยในสมัยอยุธยา เขมรก็ได้้นำการเรียกชื่อ “ปีซาล” เข้าไปใช้ในภาษาไทยด้วย ในทำนองเดียวกับที่ได้นำคำว่า “คือ” “หรือ” “สำหรับ” จากภาษาเขมรเข้าสู่ภาษาไทยด้วย (รายละเอียดดู วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ พ.ศ. 2544) ที่ผู้เขียนสันนิษฐานเช่นนี้ก็เพราะภาษาไทยในย่านเวียดนามเหนือ อาทิ ไทยดำ ไทยขาว ไม่มีคำยืมจากภาษาเขมรเหมือนภาษาไทยปัจจุบัน แต่มีคำเหมือนกับภาษาเวียดนามเป็นจำนวนมาก และภาษาไทยปัจจุบันก็มีคำเหมือนกับภาษาเวียดนามเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกันกับภาษาไทยดำ ไทยขาวและไทอื่นๆ ในเวียดนามเหนือ แสดงว่าบรรพบุรุษของคนไทยต้องเคยอยู่ที่นั่นก่อนอพยพลงมาในบริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน

ชื่อปีนักษัตรที่มีคำภาษาเวียดนามอยู่หลายคำนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญว่าการเรียกชื่อปีนักษัตรของคนไทยน่าจะมาจากยำนั่น ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางภาษาว่าการรับปฏิทินจีนมาใช้แน่นอนจะนานนับเป็นพันปี เช่นเดียวกับ เวียดนาม เกาหลี และญี่ปุ่น และรับมาตั้งแต่ยังมีการใช้ปฏิทินจีนสำหรับนับ “วัน” อยู่ ก่อนเปลี่ยนไปใช้สำหรับนับ “ปี” อย่างเดียวเท่านั้น จึงทำให้ในภาษาไทยมีคำเรียกหน่วยพื้นฐานของปฏิทินไทยโบราณว่า “แม่มื้อ” หรือ “แม่วัน” และ “แม่ปี” ในสมัยโบราณคนไทยคงจะได้ใช้ปฏิทินนี้นับทั้ง วัน และ ปี คนไทยในภาคกลางได้เลิกใช้ปฏิทินนับวันก่อนคนไทยอื่นๆ นานมาแล้ว นานจนไม่มีผู้ใดทราบว่า ปฏิทินโบราณนี้ เคยใช้นับวันด้วย ส่วนคนไทยในภาคเหนือ แม้จะไม่ได้ใช้ปฏิทินนับวันแบบนี้แล้ว แต่ยังมีผู้รู้และผู้จำได้ว่ามีการใช้ปฏิทินโบราณนี้นับวัน และมีปรากฏอยู่ในจารึกทั่วไป (Diller, 1995, 2010)

ขนบธรรมเนียมประเพณี และ งานเทศกาลตามปฏิทินโบราณ

ในปัจจุบันแม้คนจีนและคนไทยจะใช้ปฏิทินทางสุริยคติของคนตะวันตกในการดำเนินกิจการงานต่างๆ ในสังคมของโลกยุคใหม่แล้วก็ตาม แต่ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณีการหาฤกษ์ยามและด้านโหราศาสตร์ ทั้งคนจีนและคนไทยยังคงอ้างอิงปฏิทินโบราณอยู่เช่นเดิม ในสมัยโบราณปฏิทินใช้เพื่อกำหนดเวลาในการปกครองแบบหนึ่ง ปฏิทินจีนโบราณเป็นเสมือนหมายกำหนดการที่ระบุว่าคนในสังคมจะต้องทำอะไร เมื่อใด และอย่างไร ปฏิทินจีนโบราณมีกำหนดการเทศกาลตลอดทั้งปี ตั้งแต่เดือนที่หนึ่งจนถึงเดือนที่สิบสอง บางเดือนอาจมีงานมากกว่า 1 ครั้ง คนไทย คนเวียดนามและชนเผ่าอื่นๆ ก็มีประเพณีการฉลองเทศกาลต่างๆ เหมือนกับจีน โดยเฉพาะคนเวียดนามฉลองการขึ้นปีใหม่และเทศกาลอื่นๆ ในเวลาที่ใกล้เคียงกับจีนมากที่สุด Wei Liming (2005) กล่าวว่าเทศกาลงานฉลองของจีนพัฒนามาจากวิถีชีวิตแบบชาวนา และจากความเชื่อโบราณ ในช่วงเวลาหลายพันปีที่ผ่านมา สังคมและความเชื่อของแต่ละถิ่นได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีการฉลองที่เป็นอิทธิพลของจีนก็เปลี่ยนไป และยังเหลือประเพณีที่เหมือนๆ กันอยู่บ้าง คือ การฉลองส่งท้ายปีเก่า การฉลองการขึ้นปีใหม่ การเล่น

โคมไฟ คนไทยก็มีประเพณีในทำนองเดียวกันนี้เช่นการจุดเทียนเล่นไฟปล่อยโคมลอย ดังปรากฏในศิลาจารึกหรือการแข่งขันเรือยาว (dragon boat) ในปัจจุบัน เทศกาลขนมบะจ่าง (ในไทยกลายเป็น ขนมจ่าง) เทศกาลสำคัญประจำปีของจีนเริ่มตั้งแต่วันที่ 23 ของเดือนที่ 12 ของเดือนทางจันทรคติคือ การไหว้เทพเจ้าครัว (Kitchen god) สำหรับคนไทยประเพณีนี้ได้สูญหายไปแล้ว คงเหลือแต่ร่องรอยเล็กน้อย คือ การให้เด็กไหว้ “แม่เตาไฟ” เพื่อรักษาโรคบางอย่าง ประเพณีงานฉลองที่สำคัญที่สุด คือ งานขึ้นปีใหม่ วันที่ 1 เดือน 1 ทางจันทรคติ ซึ่งคนไทยได้เปลี่ยนเวลาฉลองไปหลังจากได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ ซึ่งนับวันปีใหม่ต่างไปจากจีน แต่ร่องรอยของการใช้ปฏิทินจีนโบราณก็ยังคงอยู่ คือ เดือนหนึ่ง หรือเดือนอ้ายของไทยไม่ใช่อยู่ในช่วงสงกรานต์

นอกจากนี้ คนไทยยังมีประเพณีการฉลองตามข้อกำหนดในปฏิทินโบราณที่ชัดเจน คือ “อีตสิบสอง” (ในภาษาอีสาน) “อีตสิบสอง” เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่คนอีสานและไทกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่มยังคงถือปฏิบัติอยู่ ดังที่ชาวบ้านท้องถิ่นดังนี้

1. เดือนเจียง (เดือนอ้าย)	บุญเข้ากรรม
2. เดือนยี่	บุญคูณลาน
3. เดือนสาม	บุญเข้าจี
4. เดือนสี่	บุญเผาส
5. เดือนห้า	บุญสงกรานต์
6. เดือนหก	บุญบั้งไฟ
7. เดือนเจ็ด	บุญชำระ
8. เดือนแปด	บุญเข้าพรรษา
9. เดือนเก้า	บุญข้าวประดับดิน
10. เดือนสิบ	บุญข้าวสาก
11. เดือนสิบเอ็ด	บุญออกพรรษา
12. เดือนสิบสอง	บุญกฐิน

มีผู้รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี 12 เดือนนี้มาเขียนเป็นหนังสือหลายท่าน ทั้งพระสงฆ์ และฆราวาส ทุกท่านมีความเห็นว่าขนบธรรมเนียมประเพณีเหล่านี้เป็นเรื่องของศาสนาพุทธ แต่ถ้าเราศึกษาข้อมูลในรายละเอียดแล้ว ในขั้นต้นเราสามารถกล่าวได้ว่า ขนบธรรมเนียมประเพณี 12 เดือนนี้ มีมาก่อนที่คนไท(ย)จะได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ และหลังจากที่คนไท(ย)ได้รับนับถือศาสนาพุทธแล้วก็ยังยึดถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณเหล่านี้อยู่ โดยได้เปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติบางอย่าง หรือไม่เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติเลย แต่ได้เพิ่มเติมเรื่อง และคำอธิบายเรื่องให้เกี่ยวกับในศาสนาพุทธ เช่น

เดือนเจียง (เดือนอ้าย)

“นิมนต์สังฆเจ้าเข้ากรรม ชาวบ้านเลี้ยงผีเถนและผีต่าง ๆ ฮีตหนึ่งนั้น ถึงเดือนเจียง เข้ากลายมาแถมถ่าย ผูกหมี่สังฆเจ้าก็เตรียมเข้าอยู่กรรม มันทารกรรมเนียมนี้ถือมาตั้งแต่ก่อนอย่าได้ละห่างเว้นเซ็นลือช่องแล่นนำ แท้แล้ว”

เดือนยี่

“ฮีตหนึ่งนั้น พอแต่เดือนยี่ได้ล้าสว่างมาถึง ให้พากันหาฟืนสู่คนโสมไว้ อย่าได้ไหลลคองนี้ มันสิสูญเสียเปล่า ข้าวและของหมี่นั้นสหายยังเลี้ยงบ่ยัง จงให้ฟังคองนี้แนวกลอนเฮาบอกอย่าเอาใจ ดอกแท้เข็ญอ้ายแล่นถึงเจ้าเอย”

“ถึงฤดูเดือนยี่มาฮอดแล้วนิมนต์พระสงฆ์องค์เจ้ามา ตั้งสวดมงคลเอาบุญคุณข้าวเตรียมเข้าป่าหาไม้เฮ็ดหัวเฮ็ดฟืนไว้นั้นก่อน อย่าได้หลงลืมถิ่นฮีตของเก่าเฮาเดอ”

คำอธิบายกิจกรรมที่ต้องทำในเดือนที่หนึ่งและเดือนที่สองที่ยกมานี้เห็นได้ชัดว่า มีสองส่วนๆหนึ่งเป็นเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณ เรื่องการเลี้ยงผี หรือที่เราเรียกอีกอย่างหนึ่งสำหรับคนจีนว่า “ไหว้เจ้า” เรื่องการหาฟืน (หัว) ก็เป็นเรื่องของสังคมสมัยโบราณอีกเช่นกัน แม้ในปัจจุบันคนจะไม่ใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงแล้วแต่คนไทหลายกลุ่มทั้งในและนอกประเทศไทยยังมีธรรมเนียมการไปหาฟืนในป่ามาทำฟืนจุดไฟเผาอยู่

ส่วนที่สองเป็นเรื่องของศาสนาพุทธซึ่งเห็นได้ชัดว่ามาเพิ่มเติมขึ้นภายหลังๆ จากที่คนไทยได้รับศาสนาพุทธแล้ว เพราะพระไม่เกี่ยวข้องกับ การ “เลี้ยงผี” และ “เก็บฟืน” แต่อย่างใด

สรุป

ปฏิทินไทยโบราณ หรือ ปฏิทิน “ปีหนไทย” มีพัฒนาการมาจากปฏิทินจีนโบราณทั้งในรูปแบบและเนื้อหา รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีกำหนดการให้ปฏิบัติตามเวลาที่ระบุไว้ในปฏิทิน การรับขนบธรรมเนียมประเพณีและปฏิทินจีนโบราณเกิดขึ้นนานมาแล้ว ทั้งภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยืมมาได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ตามกาลเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะภาษาที่ใช้เรียกชื่อปี และเราอาจใช้ภาษาที่เปลี่ยนแปลงไปนี้เป็นหลักฐานชี้บอกถึงแหล่งที่มาของคนไทยสมัยโบราณได้

เอกสารอ้างอิง

- ดำรง ทายานิน. 2548. เกิดเป็นกามุ ชีวีตและหมู่บ้าน. ปราณี วงษ์เทศแปล. ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ.
- ประเสริฐ ณ นคร. ดร. 2547. การอธิบายศิลาจารึกสมัยสุโขทัย. กรุงเทพฯ: โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์. ดร. 2544. "เขมรสมัยไทย: การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ภาษาไทย". วารสารภาษาและภาษาศาสตร์. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2.
- สงวน โชติสุขรัตน์. 2514. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ จากต้นฉบับใบลานอักษรไทยยวน. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Barua, Golap Chandra. 1930. Ahom Buranji. Calcutta: Baptist Mission Press.
- _____. 1985. Ahom Buranji. Translated and edited by Rai Sahip Golap Chandra Barua. Guwahati : Spectrum Publications.
- Diller, Anthony V.N. 1992a "Tai Languages in Assam : daughters or ghosts?" pp. 5-43 in Compton, C. and John Hartmann (eds.).
- _____. 1995. Keynote address: Keeping time in Tai. Proceedings of the Conference on Tai Languages and Cultures in Honor of the Sixth Cycle of Her Royal Highness Princess Galayani Vadhna. Thammasat University, 7 – 8 December 1995. Edited by Wilaiwan Khanittanan and Gwyn Williams. Pp. 1-18.
- _____. 2010. Thai Time. A revised online version of *Keeping time in Tai*. Retrieved November 15, 2010 from http://dspace.anu.edu.au/bitstream/1885/41890/3/thai_time.html
- Sexagenary Cycle*. (2010 March, 28). Retrieved April 20, 2010, from http://en.wikipedia.org/wiki/Sexagenary_cycle
- Taylor, Keith Weller. 1983. The Birth of Vietnam. Berkeley. Los Angeles. London: University of California Press.
- Terwiel, B.J. 1980. The Tai of Assam and Ancient Tai Ritual. Vol I & II. Gaya : Center for Southeast Asian Studies.
- Terwiel, B.J. and Ranoo Wichasin. 1992. TaiAhom And The Stars. Three Ritual Texts To Ward Off Danger. Southeast Asian Program. Cornell University, New York.
- Wei Liming. 2005. Chinese Festivals. Translated by Yue Liwen and Tao Lang. Cultural Chinese Series.
- Yong Xian, Luo. 1999. A Dictionary of Dehong, Southwestern China. Research School of Pacific and Asian Studies. Canberra : The Australian National University.